

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTRAS

Į S A K Y M A S

DĖL PRIVALOMŲJŲ MAISTINIO AUGALINIO ALIEJAUS KOKYBĖS REIKALAVIMŲ

1999 m. balandžio 15 d. Nr. 155

Vilnius

Vykdydamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. sausio 29 nutarimą Nr. 112 „Dėl rinkos prekių (paslaugų) kokybės priežiūros priemonių“ (Žin., 1998, Nr. [12-279](#)),

1. T v i r t i n u Privalomuosius maistinio aliejaus kokybės reikalavimus (pridedama).
2. Nustatau, kad Privalomųjų maistinio aliejaus kokybės reikalavimų 4.1 ir 4.2 punktų rodikliai nurodomi Lietuvoje gaminamo bei importuoto maistinio aliejaus kokybę liudijančiuose dokumentuose.

ŽEMĖS ŪKIO MINISTRAS

EDVARDAS MAKELIS

SUDERINTA

Valstybinės kokybės inspekcijos
viršininkas
B. Pauža

SUDERINTA

Respublikinio mitybos
centro direktorė
N. Kadziauskienė

PATVIRTINTA

žemės ūkio ministro 1999 m. balandžio 15 d.
įsakymu Nr. 155

PRIVALOMIEJI MAISTINIO AUGALINIO ALIEJAUS KOKYBĖS REIKALAVIMAI**PRATARMĖ**

Šis dokumentas nustato privalomuosius Lietuvos rinkoje parduodamo, vietinės gamybos ir importuoto, tiesiogiai vartojamo maistui augalinio aliejaus kokybės reikalavimus.

**PRIVALOMUOSIUS KOKYBĖS REIKALAVIMUS REGLAMENTUOJANTYS
DOKUMENTAI**

1. 1991 m. liepos 11 d. Tarybos reglamentas (EEC) Nr. 2568/91, nustatantis alyvų aliejaus charakteristikas ir analizės metodus;
2. 1997 m. gruodžio 11 d. Tarybos reglamentas (EEC) Nr. 2472/97, papildantis Reglamentą (EEC) Nr. 2568/91;
3. 1993 m. sausio 29 d. Tarybos reglamentas (EEC) Nr. 183/93, papildantis reglamentą (EEC) Nr. 2568/91;
4. 1966 m. rugsėjo 22 d. Tarybos reglamentas (EEC) Nr. 136/66, nustatantis aliejaus ir riebalų rinkos organizavimą;
5. 1992 m. vasario 10 d. Tarybos reglamentas (EEC) Nr. 356/92, papildantis reglamentą (EEC) Nr. 136/66;
6. 1997 m. lapkričio 4 d. Tarybos reglamentas (EEC) Nr. 2086/97, nustatantis muitų tarifus ir statistinę nomenklatūrą, papildantis reglamentą (EEC) Nr. 2658/87;
7. Tarybos direktyva 79/112/EEC dėl šalių narių įstatymų suderinimo dėl maisto prekių ženklinimo, pateikiant galutiniam vartotojui;
8. Tarybos direktyva 89/395/EEC, pakeičianti ir papildanti direktyvą 79/112/EEC;
9. Tarybos direktyva 93/102/EEC, pakeičianti ir papildanti direktyvą 79/112/EEC;
10. Tarybos direktyva 81/962/EEC dėl valstybių narių įstatymų dėl antioksidantų, įteisintų vartoti maisto produktuose, skirtuose žmonių vartojimui, derinimo;
11. Tarybos direktyva 70/357 EEC, dėl valstybių narių įstatymų dėl antioksidantų, įteisintų vartoti maisto produktuose, skirtuose žmonių vartojimui, derinimo;
12. Tarybos direktyva 76/621/EEC dėl eruko rūgšties kiekio maistiniuose aliejuose ir produktuose, turinčiuose aliejaus;
13. Tarybos direktyva 92/115/EEC dėl įstatymų, susijusių su maisto produktuose vartojamais tirpikliais;
14. Tarybos direktyva 94/152/EEC dėl įstatymų, susijusių su maisto produktuose vartojamais tirpikliais;
15. Tarybos direktyva 88/344/EEC dėl įstatymų, susijusių su maisto produktuose vartojamais tirpikliais;
16. Maisto kodeksas. 8 tomas:
 - 1 dalis. Riebalai ir aliejai. Bendrieji reikalavimai. Codex Stan (19-34) 1981 (perž. 1989);
 - 2 dalis. Augaliniai riebalai ir aliejai. Bendrieji reikalavimai. Codex Stan (123-128) 1981 (perž. 1989); Volume 8, 1992;
17. Maisto kodekso komisija. Riebalų ir aliejaus kodekso komiteto ataskaita. 16 sesija, 1999;
18. Kombinuotoji prekių nomenklatūra, 1999;
19. HN 53-1995 „Leidžiami vartoti maisto priedai“;
20. HN 54-1998 „Maistinės žaliavos ir maisto produktai. Didžiausios leidžiamos cheminių teršalų koncentracijos ir didžiausi leidžiami užterštumo radioaktyviaisiais izotopais lygiai“.

1. TAIKYMO SRITIS

Privalomieji reikalavimai taikomi tiesiogiai vartojamiems maistui augaliniams aliejams, atitinkantiems 2 skyriuje pateiktas sąvokas.

2. SĄVOKOS

Augalinis aliejus – tik iš augalinių žaliavų gaminamas maisto produktas, susidedantis iš riebalų rūgščių gliceridų. Savo sudėtyje gali turėti nedidelius kiekius kitų lipidų, tokių kaip fosfolipidai, neapmuilinamų medžiagų ir laisvų riebalų rūgščių, natūraliai esančių aliejuje [16].

Pirmo spaudimo aliejus – mechaniniu būdu (hidrauliniais ar sraigtiniais presais) nekeičiant prigimtį, šildant išgautas aliejus. Jis valomas plaunant vandeniu, savaiminiu nusodinimu, filtruojant ir centrifuguojant [16,17].

Šaltai spaustas aliejus – mechaniniu būdu (hidrauliniais ar sraigtiniais presais) nekeičiant prigimtį, be šildymo išgautas aliejus. Jis valomas plaunant vandeniu, savaiminiu nusodinimu, filtruojant ir centrifuguojant [17].

Rafinuotas aliejus – rafinavimo metodais, kurie neskatina pirminės gliceridinės struktūros pasikeitimų arba kurių nors kitų riebalų rūgščių sudėtinių dalių modifikacijų, gautas aliejus, atitinkantis tos rūšies aliejaus ypatybes [5].

3. MAISTINIŲ AUGALINIŲ ALIEJŲ KPN KODAI [18]:

Sojos aliejus (Soya Been Oil, Soybeen Oil):

ex* 1507.10.90.0 – pirmo spaudimo ar šaltai spaustas;

1507.90.90.0 – rafinuotas.

Žemės riešutų (arachių) aliejus (Arachis Oil, Peanut Oil, Groundnut Oil):

ex 1508.10.90.0 – pirmo spaudimo ar šaltai spaustas;

1508.90.90.0 – rafinuotas.

Alyvų aliejus (Olive Oil):

1509.10.90.0 – pirmo spaudimo;

1509.90.00.0 – rafinuotas.

Kiti aliejai, gauti iš alyvų, įskaitant šių aliejų mišinius su aliejais, klasifikuojamais 1509 pozicijoje (Olive Oil, Olive Pomace Oil):

1510.00.90.0 – rafinuotas.

Palmių aliejus ir jo frakcijos (Palm Oil):

ex 1511.10.90.0 – pirmo spaudimo ar šaltai spaustas;

1511.90.11.0, 1511.90.19.0, 1511.90.99.0 – frakcionuotas ir rafinuotas.

Palmių sėklų branduolių ir babasų aliejai (Palm Kernel Oil, Babassu Oil):

ex 1513.21.30.0, 1513.21.90.0 – pirmo spaudimo ar šaltai spaustas;

1513.29.11.0, 1513.29.19.0, 1513.29.50.0, 1513.29.91.0, 1513. 29.99.0 – frakcionuotas ir rafinuotas.

Saulėgrąžų aliejus (Sunflowerseed Oil, Sunflower Oil):

ex 1512.11.91.0 – pirmo spaudimo ar šaltai spaustas;

1512.19.91.0 – rafinuotas.

Medvilnės aliejus (Cottonseed Oil):

1512.29.90.0 – rafinuotas.

Dygminių aliejus (Safflowerseed Oil, Safflower Oil, Carthamus Oil, Kurdee Oil):

ex 1512.11.99.0 – pirmo spaudimo ar šaltai spaustas;

1512.19.99.0 – rafinuotas.

Kokoso aliejus (Coconut Oil):

ex 1513.11.91.0, 1513.11.99.0 – pirmo spaudimo ar šaltai spaustas;

1513.19.91.0, 1513.19.99.0 – rafinuotas.

Rapsų aliejus (Rapeseed Oil (Low Erucic Acid)), low erucic acid turnip rape oil, low erucic acid colza oil, canola oil):

ex 1514.10.90.0 – pirmo spaudimo ar šaltai spaustas;

1514.90.90.1 – rafinuotas.

Sėmenų aliejus (Linseed Oil, Flax Oil):

ex 1515.11.00.0 – šaltai spaustas.

Kukurūzų aliejus (Maize Oil, Corn Oil):

ex 1515.21.90.0 – pirmo spaudimo ar šaltai spaustas;

1515.29.90.0 – rafinuotas.

Sezamo aliejus (Sesame Seed Oil, Sesame Oil, Gingelly Oil, Benne Oil, Ben Oil, Till Oil, Tillie Oil):

ex 1515.50.19.0 – pirmo spaudimo ar šaltai spaustas;

1515.50.99.0 – rafinuotas.

Vynuogių sėklų aliejus (Grapeseed Oil):

ex 1515.90.99.0 – rafinuotas.

Augalinių aliejų maistiniai mišiniai (Vegetable Oil):

ex 1517.90.91.1 – pirmo spaudimo, šaltai spausti ir rafinuoti, sumaišyti aliejai, kurių sudėtyje yra rapsų aliejaus;

ex 1517.90.91.9 – kiti pirmo spaudimo, šaltai spausti ir rafinuoti, sumaišyti aliejai;

ex 1517.90.99.1 – pirmo spaudimo, šaltai spausti ir rafinuoti, sumaišyti aliejai, kurių sudėtyje yra rapsų aliejaus;

ex 1517.90.99.9 – kiti pirmo spaudimo, šaltai spausti ir rafinuoti, sumaišyti aliejai.

4. PRIVALOMIEJI ALIEJAUS KOKYBĖS REIKALAVIMAI

4.1. Jusliniai reikalavimai

Rodiklis	Pirmo spaudimo ir šaltai spaustas	Rafinuotas
Skaidrumas	Skaidrus Leidžiama truputis drumzlių	Skaidrus
Spalva	Charakteringa aliejaus rūšiai	
Kvapų ir skonis	Charakteringi aliejaus rūšiai Be pašalinio kvapo ir skonio	

4.2. Fizikiniai ir cheminiai reikalavimai

Rodiklis	Aliejaus rūšis		
	Pirmo spaudimo ir šaltai spaustas	Rafinuotas	Nustatymo metodas
Drėgmė ir lakiosios medžiagos, %, ne daugiau kaip	0,2	0,1	LST EN ISO 662
Rūgštingumas (pagal oleino rūgštį), %, ne daugiau kaip	2,0 (3,3 ¹); (2))	5 0,2	LST ISO 660
Peroksidų skaičius, mekv/1000g, ne daugiau kaip	10 (20 ¹)	10	LST EN ISO 3960
p-Anizidino skaičius, ne daugiau kaip	3	3	LST ISO 6885
Eruko rūgštis, %, ne daugiau kaip	2 ³)	2 ³)	LST EN ISO 5508
Riebalų rūgščių transizomerų kiekis, %, ne daugiau kaip			
C(18:1)	0,1	0,2 (0,4 ¹)	LST ISO 15304
C18:2 + C(18:3)	0,2	1,2	
Vaškai, mg/kg, ne daugiau kaip	750 ⁴)	400 ⁴)	Reglamentas (EEC) Nr. 183/93
Netirpios priemaišos, %, ne daugiau	0,05	0,05	LST EN ISO 663

kaip			
Riebalų rūgščių sudėtis	charakteringa aliejaus rūšiai ⁵⁾	charakteringa aliejaus rūšiai ⁵⁾	LST EN ISO 5508 LST EN ISO 5509
Jodo skaičius, g J ₂ /100g	charakteringas aliejaus rūšiai ⁵⁾	charakteringas aliejaus rūšiai ⁵⁾	LST EN ISO 3961
Apmuulinimo skaičius, mg KOH/g	charakteringas aliejaus rūšiai ⁵⁾	charakteringas aliejaus rūšiai ⁵⁾	LST ISO 3657
Neapmuulinamos medžiagos, g/kg	charakteringas aliejaus rūšiai ⁵⁾	charakteringas aliejaus rūšiai ⁵⁾	LST EN ISO 3596-1

1) – taikoma tik alyvų aliejui;

2) – taikoma tik palmių aliejui;

3) – taikoma rapsų aliejui ir jo mišiniams, taip pat kitų kryžmažiedžių augalų (rapsiukų, garstyčių, aliejinio ridiko ir kt.) aliejams;

4) – privaloma aliejams, kurie neatitinka 4.1 lentelės reikalavimo „skaidrus“;

5) – rodikliai pateikti 4.3 lentelėje.

4.3. Augalinių aliejų identifikavimo rodikliai

nenustatomi $\leq 0,05\%$

4.3 lentelės tęsinys

Rodiklis	Aliejaus rūšis							
	Palmių oleinas	Palmių stearinas	Rapsų	Saulėgrąžų	Sezamo	Sėmenų	Sojos	Vynuogių sėklų
Jodo skaičius, mg J ₂ /100g	≤ 56	≤ 48	105-126	118-141	104-120	75-204	124-139	130-138
Neapmuulinamos medžiagos, g/kg	≤ 13	≤ 9	≤ 20	≤ 15	≤ 20	≤ 20	≤ 15	≤ 20
Apmuulinimo skaičius, mg KOH/g	194-202	193-205	182-193	188-194	187-195	187-196	189-195	188-194
Riebalų rūgščių sudėtis, % nuo bendro rūgščių kiekio:								
C _{6:0}	n	n	n	n	n	n	n	n
C _{8:0}	n	n	n	n	n	n	n	n
C _{10:0}	n	n	n	n	n	n	n	n
C _{12:0}	0,1-0,5	0,1-0,5	n	n – 0,1	n	n	n – 0,1	n – 0,5
C _{14:0}	0,5-1,5	1,0-2,0	n – 0,2	n – 0,2	n – 0,1	n	n – 0,2	n – 0,3
C _{16:0}	38,0-43,5	48,0-74,0	2,5-7,0	5,0-7,6	7,9-10,2	4,0-6,0	8,0-13,5	5,5-11,0
C _{16:1}	n – 0,6	n – 0,2	n – 0,6	n – 0,3	0,1-0,2	n – 0,5	n – 0,2	n – 1,2
C _{17:0}	n – 0,2	n – 0,2	n – 0,3	n – 0,2	n – 0,2	n	n – 0,1	n – 0,2
C _{17:1}	n – 0,1	n – 0,1	n – 0,3	n – 0,1	n – 0,1	n	n – 0,1	n – 0,1
C _{18:0}	3,5-5,0	3,9-6,0	0,8-3,0	2,7-6,5	4,8-6,1	2,0-3,0	2,0-5,4	3,0-6,5
C _{18:1}	39,8-46,0	15,5-36,0	51,0-70,0	14,0-39,4	35,9-42,3	10,0-22,0	17,7-28,0	12,0-28,0
C _{18:2}	10,0-13,5	3,0-10,0	15,0-30,0	48,3-74,0	41,5-47,9	13,0-18,0	49,8-59,0	58,0-78,0
C _{18:3}	n – 0,6	n – 0,5	5,0-14,0	n – 0,3	0,3-0,4	56,0-71,0	5,0-11,0	n – 1,0
C _{20:0}	n – 0,6	n – 1,0	0,2-1,2	0,1-0,5	0,3-0,6	n – 0,3	0,1-0,6	n – 1,0
C _{20:1}	n – 0,4	n – 0,4	0,1-4,3	n – 0,3	n – 0,3	n – 0,6	n – 0,5	n – 0,3
C _{20:2}	n	n	n – 0,1	n	n	n	n – 0,1	n
C _{22:0}	n – 0,2	n – 0,2	n – 0,6	0,3-1,5	n – 0,3	n	n – 0,7	n – 0,5
C _{22:1}	n	n	n – 2,0	n – 0,3	n	n	n – 0,3	n – 0,3

C _{22:2}	n	n	n – 0, 1	n – 0,3	n	n	n	n
C _{24:0}	n	n	n – 0, 3	n – 0,5	n – 0, 3	n	n – 0, 5	n – 0,2
C _{24:1}	n	n	n – 0, 4	n	n	n	n	n

nenustatomi $\leq 0,05\%$,

5. MAISTO PRIEDAI

Gali būti naudojami tik HN 53 „Leidžiami vartoti maisto priedai“ nurodyti maisto priedai, neviršijant jų ribų.

Pirmo spaudimo ir šaltai spaustame aliejuje neturi būti maisto priedų [17].

6. TERŠALAI

Didžiausios leidžiamos cheminių teršalų koncentracijos ir didžiausi užterštumo radioaktyviaisiais izotopais lygiai turi neviršyti nurodytųjų HN 54 „Maisto žaliavos ir maisto produktai. Didžiausios leidžiamos cheminių teršalų koncentracijos ir didžiausi leidžiami užterštumo radioaktyviaisiais izotopais lygiai“.

7. ŽENKLINIMAS

Aliejus ženklinamas Lietuvos Respublikoje galiojančių teisės aktų nustatyta tvarka.

8. PRIVALOMŲJŲ KOKYBĖS REIKALAVIMŲ ĮSIGALIOJIMO TVARKA

Reikalavimas „Riebalų rūgščių sudėtis“ privalomas nuo 2000 01 01.

Reikalavimai „Vaškų kiekis“, „Riebalų rūgščių transizomerų kiekis“ privalomi nuo to momento, kai bus priimta ES ar Codex Alimentarius norminė dokumentacija, bet ne vėliau kaip nuo 2002 01 01.

Kiti reikalavimai – nuo šio dokumento paskelbimo dienos.
